

Latvijas Republikas tiesībsarga stratēģija 2022. – 2026. gadam

Šodienas realitātē Latvija līdzīgi kā vairums Eiropas demokrātiju neizbēgami saskaras ar aizvien pieaugošu valsts pārvaldes sarežģītību un tai sekojošu iedzīvotāju uzticības valsts varai mazināšanos, tādēļ, jo īpaši, ir nepieciešams veidot un uzturēt pastāvīgu saikni ar iedzīvotājiem ārpus klasiskajām demokrātijas institūcijām. Uzskatu, ka tiesībsarga institūts kalpo kā instruments, kas spēj ātri un efektīvi reaģēt uz mainīgajiem procesiem sabiedrībā, veidojot un stiprinot noturīgu saikni starp valsts varu un sabiedrību, īpaši ievērojot principu, ka jebkuru attiecību centrā ir cilvēka cieņa.

Vērtējot procesus sabiedrībā, atbilstoši Tiesībsarga likuma 5. panta pirmajā daļā noteiktajam sniedzu savus priekšlikumus par cilvēktiesību un labas pārvaldības jomā nepieciešamiem risinājumiem saskaņā ar likumā noteiktajām tiesībsarga funkcijām.

I. Tiesībsarga institūcijas nostiprināšana Latvijas Republikas Satversmē

II. Labas pārvaldības principa ievērošanas valsts pārvaldē izvērtēšana un veicināšana

1. valsts un pašvaldību institūciju sasniedzamība ikvienam neatkarīgi no e-prasmēm;
2. iedzīvotāju iesaiste lēmumu pieņemšanā un uzklaušīšana pēc būtības (īpaši, pašvaldībās);
3. lietderības aspekts lēmumu pieņemšanā (vai lēmumi sasniedz mērķi un risina situāciju pēc būtības);
4. valsts pārvaldes un pašvaldību komunikācijas ar iedzīvotājiem monitorings ar mērķi panākt, ka informācija tiek sniegta iedzīvotājiem saprotamā un skaidrojošā veidā, tai skaitā, vieglā un zīmju valodā;
5. izpratnes par labu pārvaldību veicināšana (izglītošana, NVO balva).

III. Privātpersonu cilvēktiesību aizsardzības veicināšana

6. Tiesības uz veselību

Veselības aprūpes pakalpojumu pieejamība un sasniedzamība. Veselības aprūpes darbinieku pietiekamība.

7. Sociālā drošība

Sociālās drošības sistēmas pilnveide. Sociālā atbalsta sistēmas mērķētība un adekvātums.

8. Tiesības uz mājokli

Sociālo mājokļu pieejamība. Pašvaldības palīdzības ietvaros piedāvāto mājokļu kvalitāte.

9. Tiesības uz īpašumu

- 9.1. labticīgā ieguvēja tiesību aizsardzība;
- 9.2. zemesgrāmatu publiskās ticamības nostiprināšana;
- 9.3. tiesības uz kompensāciju īpašuma apgrūtinājuma gadījumā.

10. Privātās dzīves aizsardzība

Privātās dzīves aizsardzība jauno tehnoloģiju laikmetā. Mākslīgā intelekta un cilvēktiesību līdzāspastāvēšana.

11. Cilvēku tirdzniecības novēršana

Jauna normatīvā regulējama izstrāde, kas noteiktu precīzu kārtību, kādā valsts iestādes atpazīst iespējamās cilvēktirdzniecības upurus un šo informāciju nodod pakalpojuma sniedzējam.

12. Soda izpildes satura nodrošināšana atbilstoši cilvēktiesību prasībām.

13. Bērnu tiesības

- 13.1. bērnu tiesību aizsardzības sistēmas reforma, bāriņtiesu lēmumu pieņemšanu nododot vispārējās jurisdikcijas tiesai;
- 13.2. bērnu tiesības uz izglītību:
 - 1) pirmsskolas izglītības pieejamība;
 - 2) nodrošinājums ar mācību līdzekļiem pamatizglītībā un vidējā izglītībā;
 - 3) iekļaujoša izglītība - speciālās izglītības programmas un vides pieejamība;
- 13.3. deinstitucionalizācijas procesa uzraudzība;
- 13.4. bērnu, kas pārkāpuši likumu, sociālās korekcijas programmu trūkums.

IV. Vienlīdzīgas attieksmes principa ievērošanas un jebkāda veida diskriminācijas novēršanas sekmēšana

14. Personu ar invaliditāti tiesības/ANO konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām ieviešanas uzraudzība
 - 14.1. deinstitucionalizācijas procesa uzraudzība;
 - 14.2. personu ar garīga rakstura traucējumiem tiesību respektēšana;
 - 14.3. sabiedrībā balstītu pakalpojumu attīstība;
 - 14.4. vides pieejamība, trūkumi tiesiskajā regulējumā, praksē;
 - 14.5. iekļaujoša nodarbinātība;

14.6. izpratnes un pozitīvas attieksmes veidošana.

15. Diskriminācijas mazināšana

- 15.1. iekļaujoša un droša darba vide;
- 15.2. mājokļu pieejamībā īres tirgū (ģimenes ar bērniem, tautība, rase, vecums, dzimums);
- 15.3. netiešās diskriminācijas novēršana sociālā jomā sievietei bērna kopšanas atvaļinājuma laikā (valsts sociālās apdrošināšanas iemaksas samazinātā apmērā);
- 15.4. dialoga veicināšana par diskriminācijas un iecietības jautājumiem.

V. Sabiedrības informētības un izpratnes par cilvēktiesībām sekmēšana

Cilvēktiesības visveiksmīgāk var tikt aizsargātas un to nozīme novērtēta, ja ikvienam cilvēkam ir izpratne par to saturu un nozīmi savā dzīvē. Ir svarīgi, lai indivīds varētu aizstāvēt savas cilvēktiesības aizskāruma gadījumā un tās ievērot attiecībās ar citiem sabiedrības locekļiem. Izpratne par cilvēktiesībām sniedz pienesumu cilvēku cieņas aizsardzībai un attīsta sabiedrību, kurā cilvēktiesības tiek respektētas.

Atgādināšu, ka 2018.gadā realizēju “Vēlēšanu pratības” projektu, kura ietvaros tika apmācīti skolu pasniedzēji pilsoniskās līdzdalības jautājumos, lai sekmētu izglītojamo atbildīgu attieksmi pret sevi un valsti, kā arī stiprinātu vēmi līdzdarboties valsts un pašvaldību darbā. Mums kā valstij būtu glaimojoši redzēt, ja šogad pieaugtu ne tikai vēlētāju aktivitāte, bet arī pirmreizējo vēlētāju skaits, jo tas būtu pozitīvs signāls demokrātiskās iekārtas tālākai pastāvēšanai.

Šis laiks parādīja jaunas iespējas - tiešsaistes režīmā ir iespēja uzrunāt lielu nozares ekspertu auditoriju un diskutēt par tiesību normu piemērošanu atbilstoši cilvēktiesību prasībām. Turklāt, piedāvājot runāt par dažādiem cilvēktiesību jautājumiem ar institūcijām un to darbiniekiem (piemēram, tiesām, juridiskās palīdzības sniedzējiem, ārstiem, sociālajiem darbiniekiem utt.), saredzu ne tikai iespēju vienvirziena zināšanu nodošanai, bet savstarpējai mijiedarbībai, kur arī tiesībsarga institūcija iegūst jaunu, vērtīgu informāciju.

16. Sabiedrības informēšana un izglītošana

- 16.1. izglītojošas un sabiedrību informējošas kampaņas, izmantojot vairākus komunikācijas kanālus;
- 16.2. īsu video klipu izveide – komentāri par dažādām aktuālām tēmām;
- 16.3. skolēnu, jauniešu izglītošana skolās par cilvēktiesībām, tai skaitā vēlēšanu pratību;
- 16.4. tiesas procesa izspēle cilvēktiesībās tiesību zinātņu studentiem;

- 16.5. projekts “Bērnu padome”, nodrošinot bērna tiesības uz līdzdalību;
- 16.6. valsts un pašvaldības iestāžu darbinieku izglītošana.

17. Starptautiskā sadarbība

- 17.1. sadarbība un viedokļu apmaiņa ar starptautiskām cilvēktiesību institūcijām Apvienoto Nāciju Organizāciju, Eiropas Padomi, Eiropas Savienības Pamattiesību aģentūru, Eiropas Ombudu, Eiropas Drošības un sadarbības organizāciju un citām ekspertu līmenī, sniedzot ziņojumus un viedokļus par cilvēktiesību un labas pārvaldības situāciju Latvijā;
- 17.2. sadarbība ar tiesībsarga institūcijas sadarbības tīklu organizācijām Nacionālo Cilvēktiesību Institūciju Globālo aliansi (GANHRI), Starptautisko Ombudu institūtu (IOI), Eiropas Bērnu Ombudu tīklu (ENOC), Eiropas līdztiesības iestāžu tīklu (EQUINET), piedaloties konferencēs un darba semināros, kas sniedz ieskatu jomas aktualitātēs un ļauj apgūt labās prakses piemērus.